על של חבירו [א]טובת הנאה שלו א) א"ל התם הוא דקאתי מכח ישראל משום הכי אזלינן בתר מתכפר והוה ליה תחילתו וסופו ביד ישראל אבל הכא הכי קא מיבעיא ליה מי בעינן מתחילה ועד סוף דתיקו ברשות מאן דעביד תמורה ב) תיקו: אמר מר (א) [ב]מוקדשי עובדי כוכבים לא נהנין ולא מועלין לא נהנין [ג]מדרבנן ג) ולא מועלין [ד]מדאורייתא מ"ט ד) דכתיב [1]נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה [ה]וילפינן חטא חטא מתרומה ה) ובתרומ' כתיב [2]בני ישראל ולא עובדי כוכבים ואין ו) חייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא דכתיב בה בטומאה [3]דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם [וגו'] ויליף נותר חילול חילול מטומאה דכתיב גבי טומאה בני ישראל ולא יחללו וגו' וכתיב גבי נותר [4]ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ויליף פיגול עון עון מנותר דכתיב גבי פיגול [5]והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וכתיב גבי נותר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל וכולהו בני ישראל ולא עובדי כוכבים ואין עושין תמורה דכתיב [6]לא יחליפנו ולא ימיר וכתיב בריש ענין ז) [7]דבר אל בני ישראל ([ז]לאמר) ח) איש כי יפליא נדר בערכך ט) ל"א ואין עושין תמורה מ"ט דאיתקשא תמורת בהמה למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן י) וגבי מעשר דגן כתיב יא) (כל) [8][כי את] מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' בני ישראל ולא עובדי כוכבי' יב): ואין מביא (עליהן) נסכים אבל קרבנו טעון נסכים דברי רבי שמעון: מנה"מ דתנו[ח] רבנן [9]אזרח יג) אזרח מביא נסכים ואין העובד כוכבים מביא נסכים יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל [ט]ככה אמר ר' יוסי רואה אני בכולן להחמיר מאי טעמא [10]לה' כתיב יד) ביה בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית טו) מועלין בהן מ"ט דכי גמרינן מעילה חטא חטא מתרומה דומיא דתרומה דקדוש קדושת הגוף אבל בקדושת בדק הבית דקדושת דמים לא אמר רב יהודה טז) אמר רב כל לא תעשה יז) בתורה עשה בה מעשה חייב לא עשה בה מעשה פטור וכללא הוא דלאו שאין בו מעשה פטור והרי מימר דלאו שאין בו מעשה הוא ולקי דתנן לא יח) שהוא רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים אמר לך רב הא מני רבי יהודה היא דאמר [י]לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ומי מצית מוקמת למתניתין כר' יהודה והא אוקימתא לרישא דלא כרבי יהודה דקתני הכל ממירין יט) הכל לאיתויי מאי לאיתויי יורש ודלא כרבי יהודה האי תנא סבר לה כוותיה בחדא דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ופליג עליה בחדא דאילו רבי יהודה סבר יורש אינו סומך יורש אינו ממיר ותנא דידן סבר יורש סומך יורש ממיר [כ]אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם א"ר יצחק א"ר יוחנן כ) [ל]משום ר' יוסי הגלילי כל לא תעשה שבתורה עשה כא) בו מעשה לוקה לא עשה בו מעשה פטור [מ]חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם אף על פי שלא עשה מעשה חייב משום רבי יוסי ברבי חנינא אמרו אף המקדים תרומה לביכורים נשבע מנלן א"ר יוחנן משום [נ]ר"מ אמר קרא כב) [11]כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא בית דין של מעלה אין

ויליף נותר חילול חילול מטומאה. דבקדשי עובדי כוכבים אין בהן משום נותר[י]: כג) **וכתיב גבי נותר** (ויקרא יט) **ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל.** מה חילול האמור גבי טומאה ישראל ולא עובדי כוכבים אף חילול האמור כאן ישראל ולא עובדי כוכבים (ב): כד) השתא קא מפרשינן לכולה ברייתא וקתני **ואין עושין תמורה.** ומאי טעמא אין עושין תמורה: ה"ג **דאיתקש תמורת בהמה למעשר בהמה.** כדאמרינן לקמן בשילהי פירקין (דף יג.) והלא מעשר בכלל שאר הקדשים וכו' למה יצא להקיש אליו ולומר לך דמה מעשר קרבן יחיד ועושה תמורה אף כל קרבן יחיד כה) ועושה תמורה לאפוקי קרבנות צבור: **מעשר בהמה איתקש למעשר דגן.** כדאמרינן בבכורות (נג:) עשר תעשר [דברים יד] בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן: **וגבי מעשר דגן כתיב כי את מעשר** (במדבר יח) **בני ישראל.** דמשמע בני ישראל ולא עובדי כוכבים הכי נמי גבי מעשר בהמה ישראל ולא עובדי כוכבים וכי היכי דאמרינן גבי מעשר בהמה ישראל ולא עובדי כוכבים הכי נמי נימא גבי תמורת בהמה שהרי הוקשו כולן זה לזה ומהכא נפקא דקדשי עובדי כוכבים אין עושין תמורה כו): **אזרח.** זהו ישראל ולא העובד כוכבים מביא נסכים כלל: **יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים.** אפילו משל צבור: **ת"ל ככה.** דככה עיכובא הוא דודאי טעונין נסכים ומשל צבור. (ג) כז) ול"א דכתיב בספרים ול"ג עליהן משמע הכי אזרח כגון ישראל מביא נסכים אפי' בפני עצמן ואין העובד כוכבים מביא נסכים בפני עצמן יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל ככה והוי עיכובא דודאי קרבנו טעון נסכים אפי' משלו דמקבלים מיניה דמי נסכים: ה"ג **מאי טעמא לה' כתיב בהו** ול"ג **קדש לה'.** והכי מצאתי בזבחים בפ' ב"ש (דף מה.) מאי טעמא לה' כתיב בהו בקדשי עובדי כוכבים דכתיב איש איש מבני[כ] ישראל אשר יקריב קרבנו וגו' [ויקרא כב] והאי קרא מוקמינן[ל] בעובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל וכתיב בסיפיה דקרא לה' שנאמר אשר יקריב לה' לומר לך דדיינין להו בתורת שאר קדשים דמועלין בהן וחייבין עליהן משום פיגול כו': **והרי מימר דלאו שאין בו מעשה הוא.** דבדיבורא תליא מילתא: **ר' יהודה היא** (ד). דקא משתעי לקמן בהא מילתא: **לא עשה מעשה פטור חוץ מנשבע כו'.** דאע"ג דלא עביד מעשה לוקה כדמפרש כח) להו לקמן: **בשם.** בשמו של הקב"ה: **נשבע מנלן.** דלוקה: אין

לא נהנין מדרבנן. והקשה הר"ר יעקב למה לנו לומר דרבנן היא דלמא מדאורייתא היא כיון דמרבינן מאיש איש שנודרין העובדי כוכבים כישראל [פ]דכה"ג אמר (מעילה דף ז:) בשלמי ישראל דלא נהנין דאורייתא דאע"ג דאין בהן מעילה וי"ל כיון דאין בהן קדושה לענין פיגול נותר וטמא אין בו קדושה נמי לענין הנאה דאורייתא: **ויליף נותר חילול חילול מטומאה.** וכתב ביה בטומאה כט) בני ישראל ולא עובדי כוכבים ל) והקשה הר"ש וניליף נותר חילול חילול מטמא שנאמר בטומאה דאמר בפרק ב' דזבחים (דף טו:) דקדשי עובדי כוכבים לא קרבי בטומאה דאמר התם אלא למעוטי עובדי כוכבים השתא לין לא מרלה דאמר מר בעובדי כוכבים בין בשוגג בין במזיד לא הורצה בטומאה קרב וי"ל דיש לנו למילף טפי מטומאה לא) [דכתיב] בהד קרא כדאיתא בזבחים פ' ב"ש (דף מה:) דתני לוי מנין שאף בפסול זמן הכתוב מדבר ת"ל ולא יחללו את קדשי בני ישראל בשני חילולין הכתוב מדבר אחד פסול נותר ואחד פסול טומאה לב): **ומעשר** דגן. כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים והיינו רבי שמעון [צ]דאית ליה הך דרשה אבל רבנן פליגי עליה ולישנא קמא שייך לרבנן: לג)[ק] **מאי** תרומה קדושת הגוף. ואם תאמר והא אמר [ר]הזיד במעילה באזהרה דילפינן חטא חטא מתרומה הוה לן למימר כי הכא מה תרומה קדושת הגוף ולא יהא אזהרה דמעילה אלא בקדשי מזבח וקיימא לן דאפילו בקדשי בדק הבית שייך בהן אזהרה דמעילה כדתנן [ש](בכריתות (דף יג:) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד וקחשיב מוקדשים דשור וחמור) וכן כמה דרשות דדרשינן בפ' בתרא דמעילה (דף יח:) פגם ונהנה ושליח שעשה שליחותו דגמרינן מתרומה היה לנו לומר דלא נהגי בקדשי בדק הבית וי"ל הא דמעטינן הכא קדשי בדק הבית היינו משום דכתיב הכא לה' [ת]: **והרי** מימר לאו שאין בו מעשה ולקי. ואם תאמר אמאי לא פריך הכי נמי ממוציא שם רע ועדים זוממין דלאו שאין בו מעשה ולקי וי"ל דלא בעי למיפרך מהני דכתיב בהו מלקות בתורה וא"ת במסכת מכות (דף ד:) דאמר [א]עולא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו דיליף ממוציא שם רע ופריך מה למוציא שם רע שכן קנס ולימא או נשבע או מימר או חד מהנך דסמעתין לד) [ב][יוכיח] וי"ל דאין ה"נ אלא תירץ שפיר או שמא לא דמי הני דהכא להני דהתם ואם תאמר כי פריך הכא והרי מימר דלאו שאין בו מעשה לימא בדיבוריה איתעביד מעשה כדאמר לקמן וי"ל דאה"נ הוי מצי לתרוצי לה) אלא דשפיר שני: **אף** המקדים תרומה לבכורים. לקמן מפרש טעמא דאמר קרא מלאתך ודמעך לא תאחר מלאתך זו בכורים ודמעך זו תרומה ואמר רחמנא לא תאחר ובספרי מפרש טעמא אחרינא יקדמו בכורים שיש להן ד' שמות ורש"י מייתי ליה לקמן (ד' ד. ד"ה מפני):

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה ב:

כ ב מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה טו:

כא ג מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה א ופי"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב:

◆

תורה אור השלם

1. נפש כי תמעל מעל וחטאה בשגגה מקדשי יי והביא את אשמו ליי איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם: ויקרא ה טו
2. וידבר יי אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה ולבניך לחק עולם: במדבר יח ח
3. דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדשים לי אני יי: ויקרא כב ב
4. ואכליו עונו ישא כי את קדש יי חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ויקרא יט ח
5. ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא: ויקרא ז יח
6. לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב ואם המר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קדש: ויקרא כז י
7. דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש כי יפלא נדר בערכך נפשת ליי: ויקרא כז ב
8. כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו ליי תרומה נתתי ללוים לנחלה על כן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה: במדבר יח כד
9. כל האזרח יעשה ככה את אלה להקריב אשה ריח ניחח ליי: במדבר טו יג
10. דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אלהם איש איש מבית ישראל ומן הגר בישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו ליי לעלה: ויקרא כב יח
11. לא תשא את שם יי אלהיך לשוא כי לא ינקה יי את אשר ישא את שמו לשוא: שמות כ ז

◆

שיטה מקובצת

א) שלו ורמי בר חמא התם תיבות א"ל נמחק: ב) תמורה או לא תיקו: ג) לא נהנין מדרבנן פי' כיון דאין בהן מעילה ע"כ לא נהנין אלא מדרבנן והקשה הר"ר יעקב בר שמואל מגלן והלא שלמים שאין מועלין בהם ואסורין בהנאה מן התורה די"ל דמשמע ליה דכיון שיש בהן כל הקולי' הללו שאין בהן פיגול ונותר וטמא ודלא הוי מדאורייתא. תוס': ד) עי' בהשמטות בסוף המסכ': ה) ובתרומה כתיב בני ישראל בפרק האיש מקדש אמרינן תרומת עובד כוכבים מדמעת ור"ש פוטר. ופ"ה משו' דסבר ר"ש דגנך ולא דיגון עובד כוכבי' ור"י פי' משום דסבר בני ישראל ולא עובדי כוכבים: ו) ואין ס"א ואין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא מ"ט פיגול יליף עון עון מנותר כתיב גבי פיגול והנפש האוכלת ממנה עונה תשא וכתיב גבי נותר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חילל ויליף נותר חילול חילול מטומאה כתיב גבי נותר חילול כתיב גבי טומאה חילול וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו בני ישראל ולא עובדי כוכבי' כך בי' גמ' של קלף הישנות רש"י ותוס' ז"ל: ז) ענין דתמורה דבר: ח) לאמר עי' תוס' ערכין דף ה' ע"ב: ט) בערכך בני ישראל ולא עובדי כוכבים ל"א: י) ומעשר בהמה למעשר דגן. בפ' ב"ש פריך והאך דנין למד מן המלמד ומשני. תוס': יא) כתיב כי את מעשר תיבת כל נמחק: יב) ולא עובדי כוכבים. גליון לא מצי למימר דאתא [illegible]

מסורת הש"ס

א) [זבחים מה.], ב) [זבחים שם ליתא], ג) [פסחים לג. קדושין נג: סנהדרין פד. זבחים מה. מעילה יח:], ד) [נ"ל ולמרת אליהם], ה) [זבחים מה. מנחות עג:], ו) [ב"מ צא. מכות ד: טז. כ: זבחים כט: סנהדרין סג:], ז) מכות טז. שבועות כא., ח) [נ"ל רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי כו' וכן איתא במכות ובשבועות וכזה הבין מ"מ רש"י הכא כד"ה רבי יהודה היא דקא משתעי לקמן בהא מילתא], ט) [בשבועות כא. איתא ר"ש בן יוחאי], י) טומאה נ"ק, כ) [נ"ל תגית], ל) [מנחות עג:], מ) ועי' נ"ק, נ) [עיין תוספות קדושין מא: ד"ה הנכרי והכותי כו' וברמב"ם פי"ב מ"ט דמכדומי"], ס) [נ"ל מה, ע) [סנהדרין סד.], פ) במכות כא: יש חורש תלם אחד וחייב עליו שמונה לאוין וקחשיב דשור וחמור כמוקדשין כן הגי' רש"ק, וגי' נ"ק למעיל' ועוד קשה דתנן במס' כריתות יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד וקחשיב פסולי מוקדשין וכן כמה לדרשו' וכו', צ) [וע"ע תוס' סנהדרין פד. ד"ה נמרק], ק) [נ"ל רבי יהודה], ר) נ"ק.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר מר קדשי כצ"ל ואות מ"ו נמחק: (ב) רש"י ד"ה וכתיב גבי וכו' ולא עובדי כוכבים הס"ד ואח"כ מ"ה ואין עושין תמורה כו' השתא: (ג) ד"ה ת"ל ככה וכו' ומשל ליבור ול"ג עליהן דמשמע כצ"ל ותיבות ול"א דכתיב בספרים נמחק: (ד) ד"ה רבי יהודה היא כו' דקא (מישתמעי) [משתעי] לקמן בהא מילתא הלכך הוה כעשה מעשה הס"ד ואח"כ מ"ה חוץ מנשבע:

◆

מוסף רש"י

טובת הנאה שלו. של תורם הוי טובת הנאה שבידו ליתנו ללוי כהן שירצה, ולא ביד מי שפרש עליו (קדושין נח:) ואם בא אחר ואמר הילך סלע זה ותן תרומה זו לבן בתי כהן, של זה היא, שתרומה שלו, שנאמר (דברים טו) כי תכלה לעשר את כל תבואת זרעך וגו' ונתתה ללוי וגו', תלה הכתוב הנתינה במי שמעשרים משלו (יומא נ: וכעי"ז נבחים מ.). **חטא חטא מתרומה.** כתיב במעילה וחטאה בשגגה וכתיב בתרומה (ויקרא כב) ולא ישאו עליו חטא, ובתרומה כתיב בההיא דהאי קרא ולא יחללו את קדשי בני ישראל (זבחים מה.). **אזרח.** בפרשת נסכים כתיב בשלח לך (במדבר טו) כל האזרח יעשה ככה, ומינה ילפינן בפרק כל התדיר (שם צא:) אזרח מלמד שמתנדבים נסכים ומביאם בפני עצמן נדבה (שם מה.), ואין העכו"ם מביא נסכים. אין העכו"ם מתנדב להביא נסכים בלא זבח (מנחות עג:). **ת"ל ככה.** יעשה לגוי, מאחר שמונה תלויה בקרבן לא ישראל ולא עכו"ם, הלכך שלח דמי נסכיו יקרבו משלו ואם לאו קרבים משל ציבור, שתנאי ב"ד הוא במסכת שקלים (זבחים מה.). **דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו.** כגמה דוכתי מייתינן לה, לא תותירו ממנו והנותר ממנו עד בקר, בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו, דלאו שניתק לעשה הוא, טעמא דנתק הכתוב, הא לאו הכי לקי המותיר ואע"ג דלאו בו מעשה (ב"מ צא.).

◆

רבינו גרשום

טובת הנאה שלו. שיכול לקבל מישראל חבירו זוז או סלע כדי ליתנה לבן בתו כהן: ורמי בר חמא. קא סבר מיהא לא תפשוט דההוא דקאמר רבי אבהו א"ר יוחנן דמתכפר עושה תמורה משום דקא אתי האי מתכפר מכח ישראל דקרבן דידיה עביד תמורה כלומר דהקדיש ישראל להתכפר ישראל. אבל הקדיש עובד כוכבים להתכפר ישראל דלא הוה פתחה ועד סוף ברשות ההוא מתכפר מי מצי עביד מתכפר תמורה אי לא תיקו: לא מועלין. בהן [illegible]

[illegible]

[illegible]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com